

374.

374

374¹

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESSAMLING.

Uppt. av Sture Bengtssonefter Johanna Svenssoni Riseberga socken
N. Åsbo

Anmärkingar:

Julfirandet i min hembygd för en
40 år sedan.

Sedan uråldriga tider hae julen icke minst för lantmannen och hans familj samstämt som den stora, efterlängtede högtiden, då arbetet under ett par veckor tid i mer eller mindre mån fick vila. Stora voro emellertid förberedelserna och många iakttagelser hade man göra till denna högtid. Av de fria var slakt, bak, bryggd och gurstöpning de förnämsta. För brukade man att slakta sex eller sju stycken får, ett kokreatur samt ett par svin. Köttet saltades och talgen tillvaratogs, av vilken man brukade stöpa färs. Men i huset, jämte döttrar och grigor, hade att förätta den (F.S.)

ganska viktiga procedur. Man brukade att stöpa
tre eller olika slag råder, dels mindre, som man
använde sig av vid lyse i rummen, dels större,
som begagnades vid högtidliga tillfällen och
gillan. Ivinblåorna brukade man att taga vara
för de användes till i stället för glas i lykter.
Dessa använde man under mörka vintermånader,
då tröstning förrättades, såväl som under kvällar,
då man färdades ute och var i behov av lyktan.
Man brukade själv på den tiden förrätta
maltningen. Maltet malde man själv på en
handkvärn. Kvinnorna byggde det och till jul
skulle ölet vara mycket starkt, om det kunde
anses vara fullgott. Man slår maltet i stöps,
och låter det stå ett dygn. Sedan lägger
man några "vidfor" i botten på "rostabaljan"
därefter man slår maltet dit och tillsätter
humle. Över alltsammans slår man sedan
kokhet vatten och därefter får det
"träcka och rinna". Sedan kokar man det,
och när det har kokat tillsättes jäst. När
ölet jäst ett dygn, tappas man det på flaskor
eller på ett ankare, och så är det färdigt.

Uppt. av Sture Bengtsson
efter Johanna Svensson
i Riseberga socken

Anmärkingar:

Till julen brukade man baka så mycket, att det skulle räcka nästan ända till påsk. Då bakades alla sorters limpor och småbröd. Efter jultiden skulle man göra en grundlig rengöring. Männen gjorde rent i stallarna och uthuset, och dessutom skulle de borsta alla ~~väg~~vägarna. I köket hade fruntimren alla kärl, lock och kannor att polera. Sedan detta var gjort skulle de göra rent i alla rummen och i köket ty rengöringen skulle vara undanstöckat till lilla julaften.

Den skymningen inföll samlades man i köket eller stugan för att äta skymningsmat. Detta bestod däri, att man "doppade i grytan" I denna hade åtskilliga fläsk- och

Köttstycken blivit kokade. Att doppa bröd i detta späd ansågs vara synnerligen utmärkt. Sedan kokade man grönkål och kokte den i spädet, och då den var färdigkokt var den tjock som en gröt och lades upp i ett säll, så att spädet fick rinna av. Den kallades "långkål" och kunde inte undvikas som julmat ens i det fattigaste hushåll.

På julaftonen severades den stora och efterlängtda kvällsmåltiden, som bestod av smör, flött och bröd, ost skinka och kött samt lutfisk och gröt. Man nedsköf gudsgeverna med det skummande starka julelet. Det hörde ävenledes till en god ordning, att rimma för gröten och jämväl taga en sup brännvin till lutfisken. Såväl före som efter maten lästes en bön och en eller flera julpsalmer sjöngs. Enligt gammal sed brukade man skjuta in julen med några skott. Husdjuren skulle också veta, att det var jul, därför gav man dem mera foder än vanligt.

Uppt. av Sture Bengtsson

Anmärkingar:

efter Johanna Svensson

i Riseberga socken

och till fåglarna hade man hängit ut en julkärve. När julmättiden slutat och julsånger sjungits, reste man sig från bordet för att låta ungdomen leka. Det var en hel mängd lekar såsom; "fria till jungfru Maria, stöpa gjus, mappa säckar, gömma ringen" m. f. Man gick rätt tidigt till sängs medan julottan började tidigt. Redan vid fem och sex tiden tog denna sin början. Då tändes gjusen i kyrkan, vilket arbete skulle utföras av kyrkovärdarna, och då tände man, äventures gjus i alla hus och gårdar, som låga utmed vägen, förbi vilka kyrkofolket skulle färdas. Efter påsikan slut gällde det att skynda

ig hemåt och det blev ett springande, ridande
och körande om varannat, som var alldeles
höfverligt. Man ansåg nämligen att den i
en by, som först kom hem från julottan,
rekta fick först inbäitat. Hocknade ett
hus under julottan mitt för en person, ansåg
det vara liktydigt med att personen ifråga
under det kommande året skulle avlida.
Annandags juls morgon samlades alla i byn,
som hade böror att gå från gård till gård
skjuta. De kunde vara ända till Tjugo och
trettio skyttar. Allsamman brukade gå
in på gårderna, ställa sig på ett led. Därefter
började någon av flygelmännen att avlossa
sitt skott, sedan gick det i tur och
ordning efter som man stod upp till
flygelmännen. På varje ställe, som de
sköto, skulle de in och trakteras med
mat kakor och sprit. På samma
sätt samlades man på tisdagsmorgon
för att skjuta ut julen

Uppt. av Sture Bengtsson

efter Johanna Svensson

i Riseberga socken

Anmärkingar:

Sådan böjades julkalaren. Ung-
domen gick från gård till gård att "leka jul"
och så pågick det ända tills knut kom.
På dessa kalas brukades man bjuda på
mat och varjehanda huset kunde förmå,
och så roade de sig med att leka julleka.
När så knut kom, då var det slut
med festandet och lekandet, då fick
återgå till det vardagliga igen.

